

СТАНОВИЩЕ

на Общото събрание на Института по история за начина на провеждане на реформата в БАН

През последните месеци в рамките на кампанията по дискредитацията на БАН се отправят непочтени нападки, инсинуации и дори откровени клевети към учените в Института по история при БАН. За съжаление ръководството на Академията заема позиция, с която косвено подкрепя тези неоснователните негативни оценки. В стремежа си да се приспособи към натиска на управляващите в момента ръководството на БАН дава разпореждания и се опитва да наложи режим на работа и присъствие на научните сътрудници от Института по история, който имитира активност и трудова дисциплина, но всъщност води точно до обратното – пречи на научноизследователската дейност, на изпълнението на основните творчески задължения на научните сътрудници.

Професионален статут и етика, научен труд и режим на работа

С оглед неадекватното поведение на академичното ръководство се налага отново да заявим една очевидна и всеизвестна истина, че поради спецификата на историческата наука **нашето работно място по традиция е в архивите, библиотеките, на теренните изследвания. Явно е нужно да се припомни и фактът, че липсата на каквито и да са елементарни условия за работа в Института (10 човека в стая с едно бюро и един компютър) ни принуждава да превърнем домовете си в работни бюра и да подсигуриваме своята дейност технически с изцяло собствени средства.**

Неразбирането на този въпрос, отправяните заплахи относно бъдещето на Института и опитите да се противопоставят едни на други институтите, работещи в различни научни области, са **в противоречие с академичната етика и задължението на ръководството да защитава професионалния статут и достойнството на академичните сътрудници.**

Нашата позиция по проблемите на БАН

В настоящия документ искаме да изложим нашата позиция на учени, която сме готови да разясняваме и защитаваме и в рамките на публична дискусия, относно:

- *същността и проблемите на изследователската работа на историка;*
- *налаганите сред обществото, често агресивно и без подбор на средствата, мнения и оценки за нас и нашата работа;*
- *преструктурирането на институтите, работещите по проблемите на историята.*

Академична изследователска дейност: Невярно е твърдението, че повечето от темите, които се разработват в Института по история, не представляват обществен и държавен интерес, нямат регионална и европейска значимост и въобще не отговарят на стандартите на съвременната световна историческа наука. Като основен аргумент се използва външната оценка, направена от експертна научна комисия от Европейския съюз, без да се обръща внимание на възраженията и обясненията на института и на аргументите за преднамереност и едностранчивост на тази оценка.

Дори един общ преглед на научната продукция на сътрудниците на Института по история за последните пет или две години е достатъчен за непреднамерения

специалист, а и за академично неизкушения гражданин да установи нейното разнообразие, значимост, национален и регионален обхват на темите и преди всичко научния принос, който имат по-голямата част от изследванията, документалните трудове, многобройните участия в конференции и други научни и обществени форуми, немалкото проекти.

Нашата задача е да издирваме, съхраняваме, създаваме и предаваме историческо знание и преди всичко историята на България и българските земи. Само хора, които не са наясно или не се интересуват от **значението на историческото знание за националната и културна идентичност на българския народ, общество и личност**, могат да говорят за недостатъчна финансова ефективност, възвращаемост и практическа приложимост и за недостатъчен принос към процеса на европейската интеграция. Който поне малко познава принципите на изграждането и функционирането на Европейския съюз знае, че националните културни постижения са признати за най-големия принос към тази интернационална общност на универсални ценности.

Разбира се, националният характер на историческото изследване прави сравнително по-трудно международното сътрудничество, главно поради не особено големия интерес в наше време към историята на по-малките нации, но независимо от това стремежът ни е да задълбочим в максимална степен тенденцията изследванията на националната история да се правят в контекста на по-широката регионална, общоевропейска и световна проблематика.

Задачите на БАН като институция: В съществуващата днес организация на науката и образованието се откроява *обособяването* на два вида структури: предимно изследователски институти в системата на БАН и предимно образователни, каквито са висшите учебни заведения. Вярно е, че принципът на *организация, на прекомерна централизация* на дейността в Академията е едно от наследствата от периода на тоталитаризма. Това, обаче, не може да служи за основание на административно произведени професори от претенциозни частни вузове да твърдят, подпомагайки нечии откровено декларирани користни цели, че академичните хуманитарни науки са застинали на нивото от 1953 г. През последните двадесет години в БАН настъпиха *значителни промени, но действително има твърде много да се направи, за да се превърне Академията в модерен научноизследователски център. Затова правим следните*

Предложения за промяна в статута, структурата и управлението на БАН

1. Да се приемат нов Устав и правилници за дейността на БАН, която да се оформи като демократична академична общност на автономни научни институти.

2. Да се премахне наследената от миналото административно-бюрократична, централизирана и скъпоструваща организационна структура на БАН.

Централното ръководство и администрацията да имат координиращи, а не разпоредителни функции и то само по отношение на международното сътрудничество, подпомагането на участието в международни проекти и финансирането и във взаимоотношенията с държавните институции. **Да се редуцира радикално излишно раздутият, неефективен и нерядко демонстриращ некомпетентност ръководен и административен състав на БАН.**

3. Общото събрание на БАН да повери на изборни настоятелства изключително важните за науката:

- а) академично издателство;
- б) фондове за подпомагане на научната дейност, включително международната;
- в) информационни звена като библиотека, архив.

4. Към реорганизацията на институтите в БАН да се подходи не чрез механично обединяване и съкращения поради външния финансов натиск, а на принципа на тематичната рационалност и признатите за значими, самостоятелни направления на изследване у нас и в чужбина.

5. Настоящото или новоизбрано ръководство на БАН да се срещне с членовете на научния състав на всички засегнати от реструктурирането институти, както всъщност направи комисията за външна проверка, да чуе и вземе под внимание тяхното мнение, а не да поверява тези важни решения на административно определена комисия. Предлагаме да се свика делегатско съвещание на представители на всички институти, което да приеме принципите и модела на реформата на БАН.

6. Веднъж реорганизирани, институтите да получат пълна автономия вътре в системата на БАН.

Общото събрание и Научният съвет да бъдат органите, които определят и контролират научноизследователската дейност, международните връзки и проекти, формите на интеграция с други институти от БАН и с ВУЗ, да договарят пряко бюджетната субсидия с Министерството на финансите и ръководството на БАН, да бъдат в преки отношения с министерствата на образованието, на културата и други държавни ведомства, да решават въпросите по подбора, развитието и режима на работа на научните сътрудници и спомагателния персонал.

7. Единственият критерий за оценка на труда на учените в БАН да бъдат техните научни разработки, представени във вид на публикации (а там, където е в съответствие със спецификата на дадената научна област – и под формата на изобретения, патенти, внедряване в практиката и др.), както и на значими научни форуми, като оценяването им да става според утвърдената във водещите световни изследователски центрове методика.

Само с резултатите от тази оценка да бъде обвързано заемането на щатни места в институтите, присвояването на степени и звания, както и паричното възнаграждение на учените.

В заключение: Промените в БАН трябва да бъдат част от цялостна реформа на научно-образователната система у нас. Необходимо е да се уточни модела на устройство в съответствие с установените в страните от Западна и Източна Европа. Най-важно е да се унифицира професионалното развитие по степени и звания на учените изследователи и преподаватели в система, която насърчава интеграцията на творческата и преподавателската дейност, подпомага решаването на проблемите с качеството и заплащането на кадрите, осигурява по-високо ниво на научноизследователските институти, висшите и някои средни учебни заведения. В традицията на модерните европейски научно-образователни системи академичните изследователски центрове са част или са тясно свързани с университетите и ВУЗ, а националните академии представляват и двата вида научни институции.